

Must We Wait for the Rabbi? iziring@torontotorah.com

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קכד סעיף ג

הגה: ואם יש יחידים בקהל מאריכין בתפלתן, אין לש"צ להמתין עליהם אפי"ה היו ח שובי העיר; וכן אם היה מניין בבהכ"ג, אין להמתין על אדם חשוב או גדול שעדיין לא בא (בנימין זאב סי' קס"ח)

2. שו"ת בנימין זאב סימן קסח

ועל אשר כתבת דנוהג ש"צ כשמשלים תפילת לחש ורוצה להתפלל בקול רם ויש שם חכם או א' מהחשובים שלא השלים תפילתו ואותו שלח צבור ממתין אותו עד שישלים תפילתו אפילו שכבר השלימו כל הקהל נראה לעי"ד דאין לנהוג מנהג זה דהא בכמה מקומות מצינו דחשו חז"ל מטורח הצבור דהא ס"ת אינו נגלל בצבור מפני כבוד וטורח הצבור כדאיתא ביומא פ' בא לו ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קורין בחומשין בב"ה מפני כבוד הצבור כדאיתא בגיטין פרק הניזקין ואין לך טורח ומיעוט כבו' גדול מזה להמתין היכא דכבר השלימו הצבור תפילתן: ובכה"ג מצאתי משם רבינו שמשון בן הרב רבינו יוסף דכת' כשסיימו צבור להתפלל תפילת י"ח ברכות והחזן היה ממתין מלהתחיל תפלה בקול רם בשביל א' יחיד שבצבור או שנים ושלושה היה גוער בו ואומר אינך רשאי להמתין לא' ולא לשני' ושלש' כיון שסיימו הצבור תפילתן בלחש ואין ראוי להטריח עליהן ורבינו שמשון היה שם יושב בשיבה והרב רבינו נתנאל בר אברהם כשהיה החזן נוהג להמתין אפילו לשלש' מטובי הקהל היו גוערים בו והיו מצווים לחזן להתחיל תפלת י"ח בקול רם ולא יטריח הצבור להמתין להם ומהאי טעמא נראה לי הדיוט בנימין לומר דהיכא דהחשוב מהקהל אינו בב"ה וממתנין אותו עד שיבוא דאין לעשו' כן כיון שיש בב"ה עשרה בני אדם בשביל כבוד וטורח הצבור או מטעם אחר אין לעשות כן דמענישין אותו על שמטריח הצבור וכבוד הצבור גדול הוא כדפרישנא ועוד אימת הצבור גדול הוא תדע דהכהנים כשנושאין כפיהם פניהם כלפי צבור ואחוריהם כלפי ההיכל ומברכין אותם פנים כנגד פנים כדאיתא בסוטה פ' ואלו נאמרין ואין הכהנין רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן משום כבוד צבור אמנם הם דחי לה רב אשי האי טעמא אלא דילמא תיפסק ליה רצועה ואזיל למיקטריה ויאמרו או בן גרושה או בן חלוצה הוא ואם להיכל אחוריהם כלפי ההיכל מפני אימת וכו' צבור לא כ"ש לבשר ודם דאין לו להמתין מפני אימת וכו' צבור הנראה לעי"ד כתבתי אני הוא העני בנימין בכה"ר מתתיה ז"ל ה"ה:

3. מגן אברהם סימן קכד ס"ק ז (נפסק במ"ב ס"ק יג)

ועכשיו נהגו להמתין על האב"ד, וני"ל הטעם שרוב האנשים מתפללין במרוצה ואם יחידים מתפללים מלה במלה לא יוכלו לומר קדושה עם הצבור לכן ממתנינים ולכן נ"ל דאף אם אין אב"ד בעיר יש להמתין על המתפלל מלה במלה אבל כשמאריך אין להמתין עליו כמ"ש על ר"ע כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה, וכתוב בס"ח סימן תשפ"ד שאם אחד צריך להאריך וירא שיתלוצצו עליו יכול לילך לאחוריו בשעה שמתחיל החזן אף על פי שעדיין לא גמר תפלתו ויחזור למקומו ויגמור:

4. אליה רבה סימן קכד

והאידינא ממתנין על הרב שבעיר, ונראה טעמא שלא יתפללו הקהל במהירות כל כך כשיאמרו בלאו הכי צריכין אנו להמתין...

5. משנה ברורה סימן קכד ס"ק טו

(טו) אין להמתין וכו' - שכיון שיש עשרה ישנה שם השכינה ועל מי ימתינו עוד. וכהיום נתפשט המנהג להמתין על אב"ד ונראה הטעם משום דהמנהג כהיום בערי ישראל לקבוע עם האב"ד ביחד עת ללמוד אחר התפילה ואם כשיתקבץ מנין תיכף יתפללו ילך אח"כ כ"א לדרכו ויוגרם עי"ז ביטול תורה... כתב הא"ר יש לו להרב להקדים עצמו לבוא לב"ה קודם כדי שלא ימתינו עליו:

6. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן קכד ס"ק ז

ומי שאין מטריח הציבור אשריו. ועיין נ"ץ [עטרת צבי ס"ק ו] הביא מה שסיים שם דמענישין אותו על שמטריח הציבור.

7. ביאור הלכה סימן קכד סעיף ג ד"ה * על אדם

* על אדם חשוב - ובמקומות שיש קלקול עי"ז כשלא ימתינו כגון לענין תפלת ערבית שיתפללו תיכף כשיתקבץ מנין אף שלא הגיע עדיין הזמן של צה"כ ובפרט במוש"ק מנהג נכון הוא להמתין:

8. שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קטו)

שאלת עוד היכא דהוי ספר תורה פתוח לקרות בו והיה כהן בבית הכנסת עסוק בתפילה במקום שאינו רשאי להפסיק. אם ממתנינים לו עד שיסיים תפילתו ולטרחא דצבורא לא חיישינן משום דכתיב וקדשתו או לא? תשובה מסתברא שאין ממתנינים לו. שלא בכל מקום אמרו שיקדים כהן, שהרי במקום תלמיד חכם ואפילו גר קודם לו. ולא יהא כבוד הצבור קל מצורבא מרבנן. וכל האמצעיות שבתפילה קצרו בשבת משום טירחא דצבורא... ואיכא טרחא דצבורא וזילותא דצבורא שהוא עסוק בתפילתו והן ממתנינים לו.

9. שו"ת הר"י מיגאש (סי' קפ)

יודיענו אדוננו אם היה ש"צ מאריך בתפלתו כדי לעשות תפלתו תחוננים או קצת מאנשי הקהל אם האריכו כמו כן אם יש למחות בידם בזה אם לא. תשובה ש"צ שמאריך תפלתו אם היה בצבור מי שמאריך כמוהו מאותם שיש הכרח לצבור להמתין להם אין עליו בזה עון ואם אין בצבור מאחר ומאריך בתפלתו זולתו ראוי לו להיות לו דרך ארץ ומוסר עם הצבור ולא יאריך בתפלתו להטריח על הצבור בהיותם ממתנינים לו וכבר אמרו ז"ל אמרו עליו על רבי עקיבא כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה.

10. שו"ת רעק"א (ח"ד סי' יב - מכון המאור)

ע"ד שאלתו אם אפשר עי"י הסכמת כל העדה והסכמת הרב אב"ד שלהם לא להמתין על הרב נ"י בתפלת שמוניע. א"א לשנות בענין ההמתנה על הרב אב"ד בשעת התפלה, והכל מיסודי תורתנו הקדושה מפורשים בדברי רבותינו הקדושים ומהם לא נזוע, ואם כה נעשה ח"ו לסור מדבריהם בקוצו של יו"ד יפול כל התורה חלילה וחלילה, ודי לנו בדור הזה שלא להוסיף גדרים מלבנו, ואף אם השעה צריכה לכך, אבל עכ"פ שלא לפחות ולזוז מדברי רבותינו הקדושים שהם קלורין לעינים.

11. תשובות והנהגות כרך א סימן קטז

ועכשיו נראה שקהלה שתיקנו לא להמתין על הרב, לדברי הגרע"א זצ"ל הרי הם פוגעים ביסודי התורה וכש"כ שהם גם מזלזלים ברב והיאך יעלה תפלתם למרום ח"ו, רק לפעמים הרב מאריך ולכן הוא בעצמו מבקש לא להמתין, וכמבואר בערוה"ש סימן קכ"ד סק"ח, ועיין בר"י מיגאש סימן ק"פ שאין להטריח הציבור ולכן ר"ע היה מקצר בתפלתו בציבור יעו"ש, אבל באמת נראה שאין לו לזלזל בכבוד התורה ולבקש כן, ולכן עכ"פ בשבת לא יוותר, וחיובין עכ"פ אז להמתין ויתקיים בזה כבוד התורה, ועיין במשנ"ב דהביא מהשע"ת שמותר.

ועיין חזו"א אהע"ז סימן קמ"ח לדף לב: שמביא שאינו ראוי לת"ח למחול תמיד שאם כן היו כל הת"ח מוחלים תמיד, והרי מצונו בקדושין לג. שהקפידו ר"ש בר רבי ואב"י, אלא משום שמחת נשואין וכיוצא בו רשאי למחול, אבל גם כה"ג הידור בעי למעבד ליה שלא יהא זלזול לתורה ע"ש, ועי' גם בכתר ראש, שגם הגר"א הקפיד ומשום כבוד התורה לא רצה למחול, אף על פי שהיה ד"ז קשה לו ביותר, וגם כאן ראוי לו לא למחול בשבתות שימתינו עליו, שבוה ידעו שחיובין לכבד רב ותורה.

ובעצם תמה אני הלוא לכבד ת"ח חובה ומ"ע, ועשה דכבוד התורה עדיף משאר עשה ואף מעשה דוקדשתו לכהנים, ואם כן למה מדינא מכח מ"ע דוקדשתו כהן קודם ואפילו לת"ח, אלא אם הוא גדול כ"כ שכל הכהנים כפופים לו וכמבואר בגיטין נט ב, וקשה הלוא כבוד ת"ח לא גרע מכהן ועדיף מינה.

ונראה דשאני צורת הכיבוד לת"ח מלכהונה, שבת"ח הרוצה לכבדו בכיבוד המיוחד לת"ח דוקא, כמו לקום לפניו וכדומה, אבל לקרוא בתורה אין זה כיבוד, רק בסדר קדימה מכבדים, ובוה כיון שאין זה כיבוד המיוחד לת"ח אין צריך לכבדו, רק לקרוא אחר בפניו הוי כעין בזיון, משא"כ בכהנים אין החיוב לכבדם סתם בקימה וכדומה, רק וקדשתו היינו להדגיש מעלתם במצות וכן בלויים, שפיר קודמין בזה לכל אחד.

12. מנחת אשר פרשת בלק

ובזמנינו אחר שנהגו כן מי שאינו ממתין לרב מן המתמיהין הוא וראוי לגעור בו ולהענישו אא"כ הרב מאריך בתפלתו עד מאוד והוא מוחל על כבודו. וכבר הבאנו בתחלת דברינו את דברי השדי חמד שמי שמאריך בתפלה והצבור ממתין לו מותר לו לרמוז להם באמצע תפלתו שלא ימתינו ויתחילו בחזרת הש"צ או אף לפסוע לאחוריו וכ"כ גם המשנ"ב ואכמ"ל.

הערה: * וברך צחות אמרתי דהצבור מחויב ע"פ מוסר להמתין לרב בתפלתו, דהלא אמרו דהרבנות מקברת בעליה, (פסחים פ"ז) וא"כ הצבור אשמים שהרב דואג לאריכות ימים ושנים וכל המאריך בתפלתו מאריכין לו ימיו ושנותיו (ברכות נ"ד), וכן אמרו שהדיין צריך לראות את עצמו כאילו גיהנם פתוחה מתחתיו (סנהדרין ז') והמדקדק בתפלה ובקר"ש מצננין לו את הגיהנם (ברכות ט"ו) וא"כ תחת אשר גורם הצבור לרב לדאוג לקיצור ימים וגיהנם חייבים הם לסבול אורך תפלתו ודקדוקה.

13. שו"ת מכתב לחזקיהו (או"ח סי' ט)

מ"מ עדיין י"ל דלא חיישינן בזה"ז לטורח ציבור שהם מוחלים על כבודם ... [אבל] היכא דעינינו רואות דאין הציבור מוחלים על כבודם וצווחו כי כרוכיא כהיות איזה ת"ח מאריך טרחה, דבכה"ג נר' דשרי להפסיק כיון דאין בהפסקה אלא איסורא דרבנן

14. שו"ת שיח יצחק סימן סב: היתר לקצר בתפלה.

בברכות דל"א [ע"א], אמרו עליו על ר' עקיבא כשהי' מתפלל עם הציבור הי' מקצר ועולה וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחר, וכ"כ למה מרוב כריעות והשתחויות, עיין באה"ט או"ח סי' קכ"ד אות ו' מה שמביא מס"ח סי' תשפ"ד, ובפנים כתוב כן וזל"ק [כמו שהי'] חכם אומר לתלמידיו כשמתפלל אחד לפני התיבה אם מקצר התפלה ואני איני יכול לקצר, אני עושה עצמי כמשתחוה למודים ועדיין לא הגעתי לשמע קולינו, וכשמתחיל ברוך כדי להוציא ידי חובת אחרים אני הולך לאחור, כאילו סיימתי תפילתי כו', ובפ"י ברית עולם שם, וז"ל, אני בעניי קיימתי זה מרומז בגמרא זו דמאחר שרע"ק הי' רגיל לכווין ביתרת הכוונה בתפלותיו והורגל להאריך בה גם ממג"א וא"ר]. עכ"ל. ולעני"ד היתר זה מרומז בגמרא זו דמאחר שרע"ק הי' רגיל לכווין ביתרת הכוונה בתפלותיו והורגל להאריך בה גם בב"ה"כ לא הי' יכול להתפלל במהירות כ"כ, אלא שעשה כדברי הס"ח שפסע לאחוריו כאילו סיים כבר התפלה, אמנם עמד אח"כ על עמדו וגמר שם תפלתו במקום שפסק, וזה מכוון הגמרא "כשהי' מתפלל עם הציבור הי' מקצר ועולה", עדי"ז הי' מקצר שפסע הפסיעות, אבל באמת לא דילג שום כוונה ממנהגו בתפלותיו, ודו"ק.

15. פסקי תשובות אורח חיים סימן קכד

והנה מדברי המג"א (סק"ז) ובמשנ"ב (סק"ג) ושאר הפוסקים משמע שאם מאריך הרב בתפלתו אין חיוב להמתין עליו, ובא"ר (סק"ז) "אין לרב להאריך כל כך, וכדמצינו ברבי עקיבא (ברכות ל"א א) שהיה מקצר", ובמחצית השקל (סק"ז) "המאריך יותר מדאי עושה שלא כדין שמטריח כל כך הציבור ולכן אין להמתין עליו", ובפמ"ג (א"א סק"ג) בשם נחלת צבי אדם חשוב המטריח הציבור שימתינו בשבילו נענש על כך, ובחסד לאלפים (סק"ב) האיסור להטריח את הציבור דוחה מצות תפילה בציבור ועניית קדושה וכו', ובספרו פלא יועץ (ערך דיבור) "חייב כל ת"ח בקהל עדתו אם רואה שמאריך בתפלתו להזהיר לש"ץ שלא ימתין עליו", וכן מצונו בהנהגות גדולי ישראל לדורותיהם. ולפיכך צריך לומר שדבריו החמורים של הגרע"א למקומם ושעתם נאמרו שראה בזה זלזול בכבוד הרב אב"ד אשר עלול היה לגרור אחריו פירצות בשאר גדרי התורה והיהדות, והכל לפי המקום והזמן.

ומכל מקום בשבתות וימים טובים שיש התאספות הקהל בתפילה, זקנים עם נערים ותינוקות של בית רבן, ראוי יותר להקפיד ולייקר כבוד התורה ולהמתין על הרב אב"ד, ועליו מוטל להשתדל לא להאריך יותר מדאי שלא להכביד על הציבור, זולת אם יש לו בית מדרש משלו שהבאים לשם להתפלל בצילו, על דעת כן באים שמאריך בתפלתו, ואין עליו שום חובה להיות מקצר בתפלתו, כי הרשות נתונה לכל מי שירצה להתפלל בבתי מדרשות אחרים שבסביבה.

פסקי תשובות הערות סימן קכד

47. ואפילו רוב הציבור עדיין לא גמרו, דכבוד התורה עדיף - ס' שיח תפלה שער ז' סי' ג'. ויש לציין הכא מש"כ בס' דינים והנהגות להחזו"א זצ"ל (פ"ד אות כ"ז) שהיה מעיר לש"ץ הממתין עליו שימתין מעט לאחר פסיעותיו, וכנראה כדי שישפיק לומר עושה שלום ויהי רצון ולשמע חזרת הש"ץ מתחילתו כהוגן, וכבר העיר על כך ג"כ בס' מעורר ישינים אות ל"ו דכיון שאין רגילים להמתין בכך, נכון שהרב יאמר יהי רצון קודם הפסיעות בכדי שיוכל לשמוע כל החזרה כדת, ובפרט בדליכא עשרה דצייתו זולתו, ובס' הליכות שלמה פ"ט הערה 13 שהגרשז"א זצ"ל היה משלים אמירת יהי רצון לאחר ברכת אבות במקרה שהש"ץ התחיל מיד עם פסיעותיו.